Bekijk de webversie

Erfgoed Magazine Enschede

Een uitgave van de Stichting Cultureel Erfgoed Enschede,

Jaargang 10 - nummer 123 APRIL 2025

Inhoudsopgave

1. Doopvonten door de eeuwen heen (3.).
2. Twentekanaal een monumentale waterweg (4.). De fianciering van het Twentekanaal.
3. Boekenshop.
4. Blik op de kerk.(27) De Grote Kerk op de Oude markt in Enschede (1.)
5. De cultuurhistorische waarderingskaart provincie Overijssel.
6. Meldpunt Cultureel Erfgoed Enschede.
7. Torenpad Overijssel, wandelroute langs religieus erfgoed.
8. Boek van de maand.
9. Enschede 650 jaar stadsrechten in 1975.
10. Unesco Werelderfgoed Luxemburg city.
11. Gemeentelijk monument voormalig kantoorpand Reef Oldenzaal.
12. Vloeiweidensysteem in Haaksbergen immaterieel erfgoed.
13. Bomen van nationaal belang
14. De dikke steen - de rots in de branding van Pathmos.
15. Havezate Borgbeuningen.
16. Wapenarsenaal uit de ijzertijd gevonden in Wilzenberg Noordrijn Westfalen.
17. Archieven erfgoedzorg beschikbaar bij Nationaal Archief.
18. Tijdschrift van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2025.
19. Muntenschat in Enschede.
20. Leisteen met graffity.

1. Doopvonten door de eeuwen heen (3.).

Doopvont uit de twaalfde eeuw. Rijksmuseum Thwente (Foto:SCEE)

In de noordelijke helft van ons land en het aangrenzende Duitse gebied zijn nog ca. honderdzestig doopvonten (en restanten daarvan) van Bentheimer zandsteen bewaard gebleven, 38 daarvan in ons land. Hoe oud de verschillende uitvoeringen van die vonten zijn, is al meer dan een eeuw onderwerp van discussie. Maar het staat vast dat ze na de tweede helft van de dertiende eeuw niet meer zijn gemaakt en dus minimaal zo'n achthonderd jaar oud zijn. Het zijn grote, uit één blok steen gehouwen massieve kolossen die gemakkelijk duizend kilo wegen, voorzien van een kuip met een doorsnede van ca. tachtig cm.
Dat was nodig omdat tijdens de middeleeuwen het met de erfzonde belaste ongedoopte kind in zijn geheel moest worden ondergedompeld in de kuip. Het werd ritueel verdronken in het wijwater en kwam als christen weer tot leven, zo was de gedachtegang.

De uitvoering van die vonten verschilt nog al. Sommige zijn heel simpel maar een flink aantal is tamelijk uitbundig gedecoreerd. Tegenwoordig beschouwen we die versiering misschien alleen maar als een interessante of fraaie uiting van artistiek vakmanschap maar tijdens de middeleeuwen wist iedere gelovige wat die decoraties betekenden.

Het Zandsteenbesluit van 1951 verbood het bewerken, verwerken en de handel in Bentheimer zandsteen. Bij het bewerken van zandsteen komt namelijk zeer fijn kwartsstof vrij dat de longziekte silicose kan veroorzaken. Dit verbod gold niet voor andere kwarts houdende natuurstenen, zoals graniet en kwartsiet, en ook niet voor kwarts houdende kalkstenen die wel eens voor zandsteen worden aangezien. Men maakt een uitzondering voor restauratiewerken aan erkende monumenten wanneer het niet mogelijk is een vervangende natuursteen te gebruiken. Tegenwoordig zijn er betere beschermingsmiddelen op de markt en mag Bentheimer zandsteen door gecertificeerde bedrijven weer verwerkt worden.

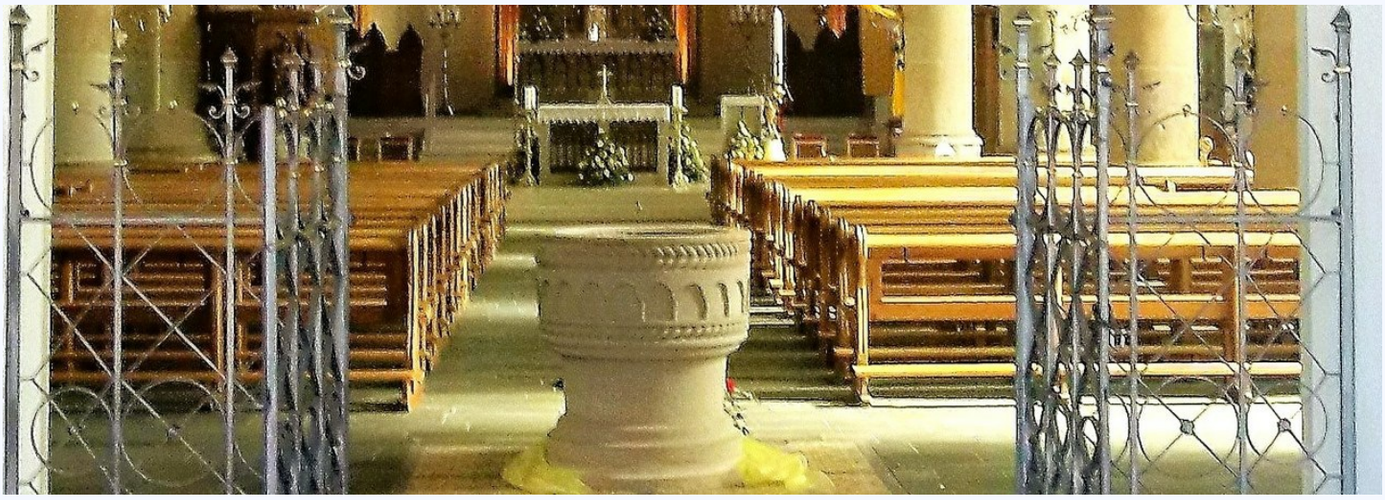

Doopvont in de Rooms Katholieke Kerk in Epe. Foto: SCEE.

Doopvont van de Reformierte Kirche In Emlichheim (Duitsland); dertiende eeuw.

Symboliek van de doopvont – zie foto

Pilasters:
Op alle vier hoeken leeuwen als symbool voor de door de doop bedwongen demonische krachten en bedreigingen. Die werden immers geacht uit de onderwereld naar boven te komen om de dopeling lastig te vallen.
Zie 1 Petrus 5:8: - “De duivel waart rond als een brullende leeuw en zoekt naar wie hij kan verslinden.”

Waaierfries:
Palmbladeren (palmetten) als symbool van leven.

Druivenranken:
Symbool van eeuwig leven. De golving van de ranken geldt als symbool van goed en kwaad en van de wisselvalligheid van het leven.

Druiven en druivenbladeren:
Symbool van het Heilig Avondmaal en de Verlossing.
Doopvont van de Reformierte Kirche
In Emlichheim (Duitsland);
dertiende eeuw.

Touwranden:
Behalve een impressie van de duigen van de oorspronkelijke houten doopvaten vormen ze ook een beschermende cirkel voor het wijwater tegen duivelse streken.

Foto rechts: Een Romaanse doopvont van Bentheimer zandsteen, De doopvont komt uit Drente en is nu tentoongesteld in het Drents Museum.

COLOFON
Het Erfgoed Magazine Enschede is een uitgave van de Stichting Cultureel Erfgoed Enschede.

Redactieadres:
Stichting Cultureel Erfgoed Enschede
info@cultureelerfgoedenschede.nl

Tekstredactie:
Gertrude van de Bovenkamp.

Bankrelatie:
NL87 INGB 0006 9973 92 t.n.v. Stichting Cultureel Erfgoed Enschede.

Disclaimer
-Ondanks aan de samenstelling van deze nieuwsbrief bestede zorg kan de redactie geen aansprakelijkheid aanvaarden voor de onvolledigheid of onjuistheid van deze nieuwsbrief.
---Het lukt ons niet altijd om de rechthebbende auteur(s) van foto's te achterhalen. Mocht u van mening zijn dat u rechthebbende bent van een foto in dit Magazine, stuur dan een mail naar: info@cultureelerfgoedenschede.nl

Heeft u dit Magazine doorgestuurd gekregen en wilt u deze ook zelf ontvangen? Aanmelden kan via de de homepage van onze website

---

2. Twentekanaal een monumentale waterweg (4.). De fianciering van het Twentekanaal.

De handelshaven in Enschede

De totale investeringskosten van het kanaal bedroegen ongeveer 25 miljoen gulden inclusief de sluizen en de gemalen. Gemiddeld waren er aan het kanaal duizend werkkrachten bezig. In de jaren dertig was sprake van een economische crises en grote werkeloosheid. De duizend werkkrachten kwamen uit een werkverschaffingsproject en werden door de Staat der Nederlanden betaald.

Gezien het grote belang dat onze regio bij de totstandkoming van het Twente-Rijnkanaal had waren er verschillende initiatieven om de begroting voor de aanleg van het kanaal te kunnen financieren.

Zo had de Kamer van Koophandel het besluit genomen om een bedrag van 50.000 gulden beschikbaar te stellen. De toenmalige minister van Arbeid, Handel en Nijverheid moest hieraan nog wel zijn goedkeuring verlenen.

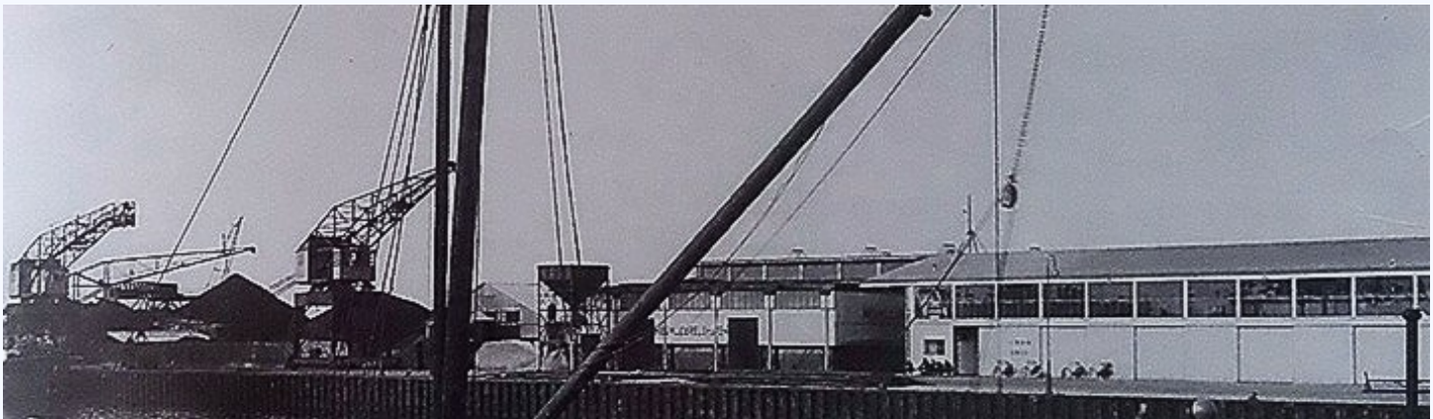

De handelshaven in Enschede 1947

Twente—Rijnkanaal.

De minister van arbeid heeft het besluit van de Kamer van Koophandel voor het district Twente, waarbij een bijdrage van f 50.000 werd verleend in de kosten van aanleg van het Twente-Rijnkanaal, goedgekeurd.

Brandstof opslagtanks aan de industriehaven.

Twente—Rijnkanaal.

Enschedé. De heeren H. A. Hulshof & Co. te Lichtenvoorde hebben *f* 10.000, Huishof's Lederfabrieken *f* 5000, de firma H. B. Sterenborg *f* 25.000 en de heer H. W. J. Sterenborg *f* 10.000 toegezegd voor het Twente—Rijn-

kanaal.

Lichtenvoorde. Door particulieren, wonende te Lichtenvoorde, is reeds een totaalbedrag van *f* 50.000 toegezegd voor het Twente—Rijn-kanaal.

Omdat toen nog het plan was dat het kanaal op de rivier de Rijn zou worden aangesloten, had men de verwachting daar ook de Achterhoek profijt van deze waterweg zou hebben; zo ook in Lichtenvoorde.
Zo doneerden het bedrijf Hulshof & Co kunstmesthandel te Lichtenvoorde 10.000 gulden en Hulshofs Lederwarenfabriek een bedrag van 5.000 gulden. De firma H.B. Sterenborg 25.000 gulden en de heer H.W.J. Sterenborg had 10.000 gulden toegezegd voor de aanleg van het kanaal.
Maar ook door een particulier initiatief hebben de inwoners van Lichtenvoorde een bedrag van 50.000 gulden ingezameld.
Helaas voor de Achterhoek en dus ook voor Lichtenvoorde kwam het nooit zover. Dit tracé van het kanaal bleek te duur en ondanks alle initiatieven ontbraken de financiële middelen. In 1940 viel definitief het doek voor de aansluiting van het Twentekanaal op de Rijn. De naam Twente-Rijnkanaal bleef in de volksmond echter nog lang bestaan ofschoon Rijkswaterstaat het altijd heeft over de Twentekanalen.

Het sluizencomplex in Hengelo

De Europese Unie heeft in 2017 Nederland een subsidie van 82,8 miljoen euro toegekend voor diverse infrastructuurprojecten. Hiervan gaat 11 miljoen euro naar de modernisering van het Twentekanaal en de binnenhavens van Almelo en Hengelo.
Brussel geeft deze bedragen op basis van het programma voor het Trans-Europese Vervoersnetwerk (TEN-T). Het doel is om binnen de EU te komen tot één grensoverschrijdend hoofdnetwerk voor het vervoer over land en water en door de lucht. Voor verruiming van het Twentekanaal is 11 miljoen euro beschikbaar. Er wordt over een lengte van 33 kilometer gebaggerd, waardoor grotere transportschepen door het kanaal kunnen varen. Ook worden de kades in de havens van Almelo en Hengelo in een nieuw jasje gestoken en komt er bediening van sluizen op afstand.

Het Twentekanaal in Hengelo

De EU heeft verder vanuit het programma TEN-T een bedrag van 7 euro miljoen euro beschikbaar gesteld voor het project Port-Liner. Aan dit project doen alleen toeleveranciers uit Nederland mee. Vergroening van de scheepvaart staat centraal: de bedoeling is om zes klimaatneutrale en emissieloze schepen van 110 meter lang te bouwen. Het streven is dat in augustus 2018 het eerste schip gaat varen. De energie wordt duurzaam opgewekt en opgeslagen in batterijen en accu's, die in de vorm van vier containers kant en klaar aan boord woden geplaatst. De batterij-containers zijn goed voor achttien uur vaartijd. De schepen kunnen door de elektrische aandrijving acht procent meer volume vervoeren dan reguliere dieselschepen.

Sluizencomplex Hengelo (Beeldbank Rijkswaterstaat)

Advertorial

Monumentenverzekeraar.

Kastelen, buitenplaatsen, herenhuizen, molens: bijzondere bouwwerken uit vroegere tijden die zorgen voor diversiteit in het stads en dorpsbeeld. Monumenten zijn vaak unieke bouwwerken met een bijzondere historie en betekenis. Daarom zet u zich met hart en ziel in voor het behoud van uw monument. Donatus kent de risico's en weet hoe u zich daar het beste tegen kunt verzekeren. Onze bijna 170 jaar ervaring als verzekeraar van religieus en monumentaal erfgoed brengt een schat aan bouwkundige en verzekeringstechnische kennis met zich mee om ook uw monumentale gebouw te beschermen.
Contact opnemen met Donatus:
Klik **HIER**
Donatus is partner van de Stichting Cultureel Erfgoed Enschede

---

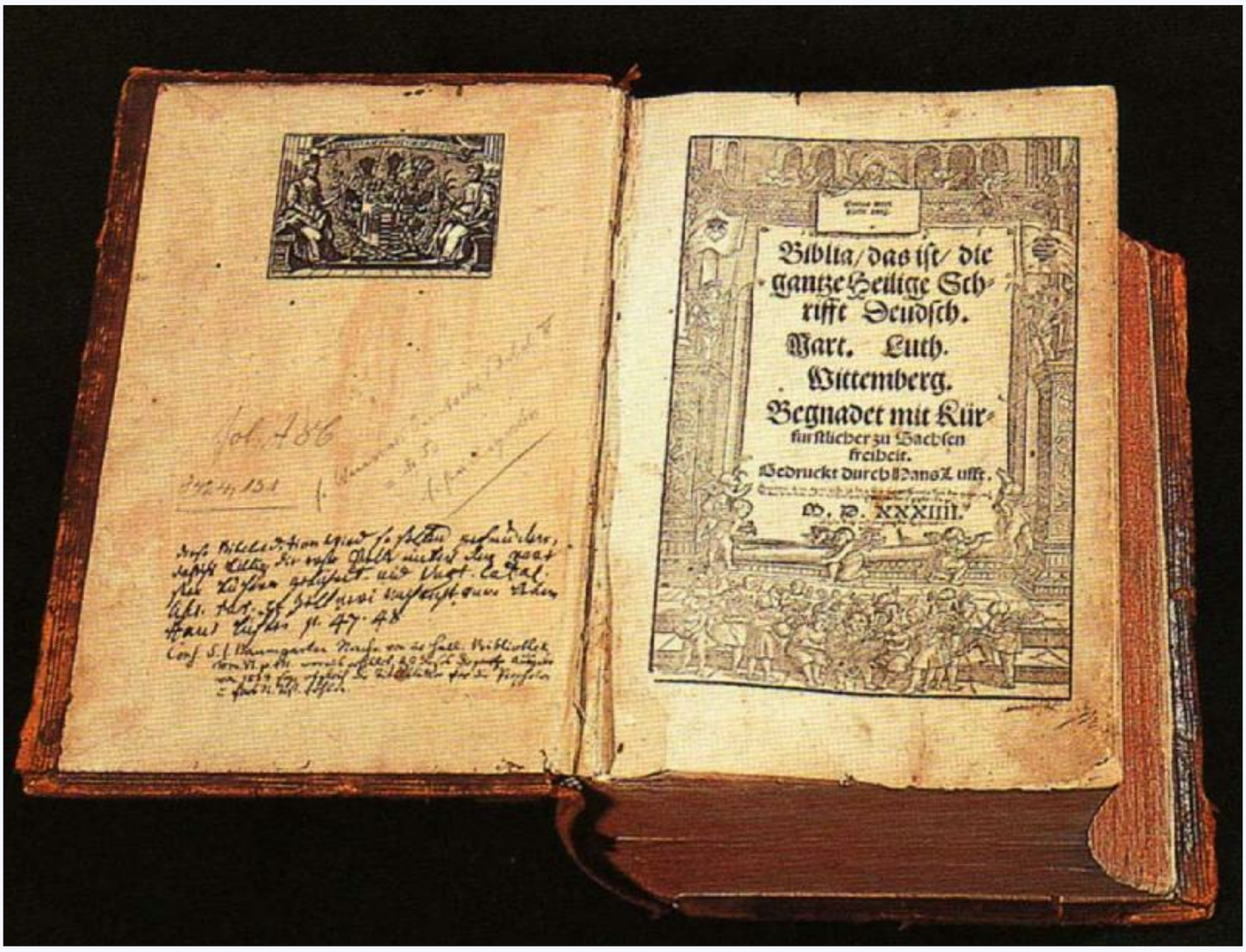

3. BOEKENSHOP.

In onze boekenshop bevinden zich ruim 90 boeken over cultureel erfgoed en de historie van Enschede en Twente. Met de aankoop van een boek ondersteunt u tevens de activiteiten van de stichting Cultureel Erfgoed Enschede. Bent u op zoek naar een specifiek boek of wilt u boeken aan de stichting ter beschikking stellen? Laat het ons weten. Via e-mail: info@cultureelerfgoedenschede.nl.

Klik hier voor de online boekenshop

Advertorial

Gevelreiniging

Het schoonhouden en onderhouden van steenachtige buitengevels, behandeld met verf of onbehandeld, draagt bij aan de duurzaamheid van uw bezit. Als er vuilaanhechting aanwezig is kan dit verwijdert worden door gebruik te maken van hoge druk apparatuur. Onze schilders maken gebruik van deze apparatuur bij het reinigen van een buitengevel.
Een gevel die in het verleden nog niet van verf voorzien is kan ontdaan worden van alle vuilaanhechting. Desgewenst kan een gevel met verschillende middelen op verschillende wijzen behandeld worden, hydrofoberen of muurverven behoren tot onze mogelijkheden. Hier vindt u meer informatie over hydrofoberen.
Uiteraard behoort het opnieuw met muurverf behandelen van in het verleden geschilderde gevels ook tot de mogelijkheden.
Wilt u meer informatie over gevelonderhoud?
053-574 5813
info@kuality.nl

---

4. Blik op de kerk (27.) De Grote Kerk in Enschede (1).

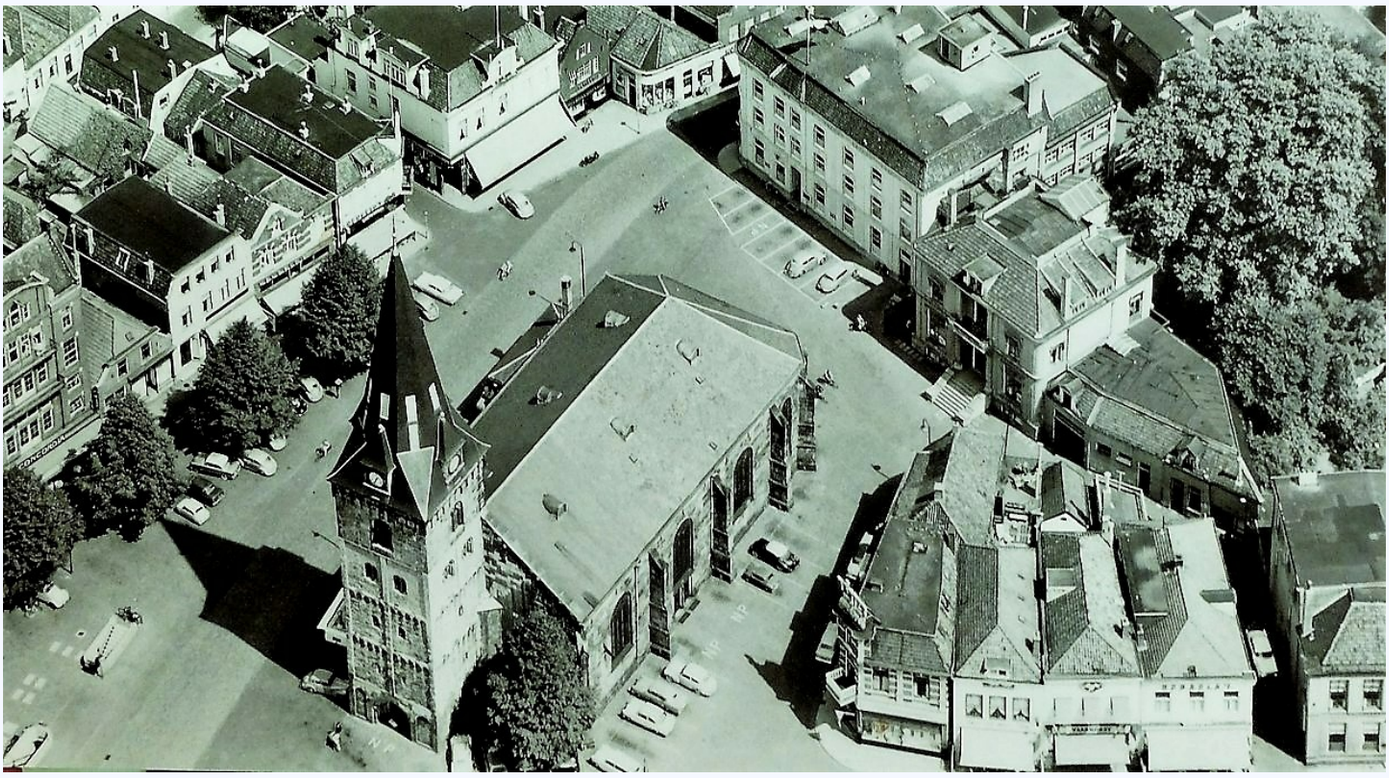

De Grote Kerk op de Oude Markt in Enschede. Hier is goed te zien dat de kerktoren door uitbreiding van een tweede beuk niet centraal ten opzichte van de kerk staat.

In onze rubriek 'Blik op de kerk' hebben we in ons Magazine tot nu toe aandacht besteedt aan 26 gebedshuizen in onze regio. Het is de hoogste tijd om nu de schijnwerper te richten op het oudste gebouw van Enschede, de Grote Kerk (Sint Jacobuskerk) op de Oude Markt.
In een aantal afleveringen worden uiteenlopende aspecten van deze historische kerk beschreven. Onze artikelreeks zal zeker niet volledig zijn, maar geeft wel een beeld van de rijke historie van dit rijksmonument. In de eerste aflevering besteden we aandacht aan het ontstaan en de daaropvolgende verbouwingen en restauraties die het gebouw heeft ondergaan.

Enschede met kerktoren omstreeks 1792.

In 1053 wordt in Enschede een fundatie van Sint Jacobus gevestigd in de kerk met een bijbehorend Jacobusaltaar. De oorspronkelijke katholieke kerk dateert uit de vroege middeleeuwen, maar ondergaat in de 15e, 16e, 17e en 19e eeuw grondige bouwkundige wijzigingen. De noordmuur, het oudste gedeelte, dateert van omstreeks 1200 en is opgetrokken uit Bentheimer zandsteen, net als alle muren en vloeren.

Van romaans naar gotisch.
In de 13e eeuw wordt de kerk vergroot, mogelijk kort na het jaar 1200. Dit heeft vermoedelijk tot 1250 geduurd. Met de aanbouw van een tweede beuk wordt de kerk in 1480 opnieuw uitgebreid. Zo ontstaat een tweeschepige hallenkerk met twee koren, elk met een driezijdige sluiting.

De onderste vier geledingen van de toren dateren uit de 13de eeuw en zijn gebouwd van onregelmatige stukken gele kalkzandsteen uit het gebied van Baumberge in Duitsland.

De vijfde en bovenste geleding van de toren dateert uit 1480 als de kerk wordt vergroot in gotische stijl en het noodzakelijk wordt om door de hogere druk van het dak van de kerk ook de kerktoren te verhogen.
Dat gebeurt met Bentheimer zandsteen.

Omdat de klokken nu een verdieping hoger worden gehangen, worden de romaanse dubbelvensters, die als galmgaten hebben gediend, dichtgemetseld. Ze worden weer geopend tijdens de restauratie van 1928 maar het galmgat aan de zuidzijde blijft zoals het was.

In 1842 is de kerk verbouwd tot een zaalruimte door de kolommenrij tussen de beide schepen te slopen en de twee koren samen te voegen. De beide zadeldaken van de twee voormalige schepen worden dan vervangen door een hoog zadeldak dat de hele kerk overdekt.

Na de stadsbrand op 7 mei 1862 staan alleen de muren van de kerk en een deel van de toren nog overeind

---

---

5. De cultuurhistorische Waarderingskaart provincie Overijssel.

De cultuurhistorische waardenkaart van Overijssel bestaat uit verschillende kaarten. De waarderingskaart geeft een overzicht van de cultuurhistorische en landschappelijke waarde van elementen uit verschillende disciplines.

De verhalen belichten verschillende plekken in Overijssel, die vanwege hun bijzondere ligging van de geschiedenis van grote waarde zijn.

Klik **HIER** voor de cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Overijssel.

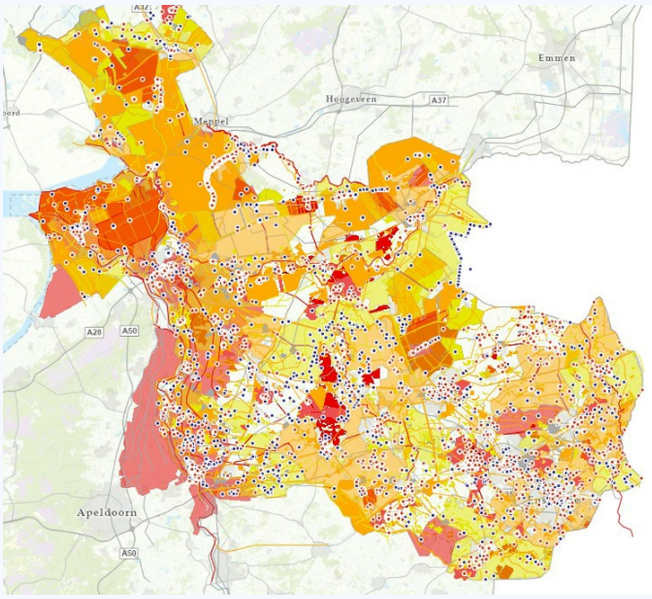

---

6. Meldpunt Cultureel Erfgoed Enschede.

Het Meldpunt Cultureel Erfgoed Enschede is een centraal informatiepunt, dat een breed publiek in de gelegenheid stelt om melding te doen van bedreigd, onbekend en/of ondergewaardeerd historisch erfgoed in de gemeente Enschede.

De doelstelling van het Meldpunt is het leveren van een inhoudelijke bijdrage aan het behoud en waardering van karakteristieke, beeldbepalende gebouwen, objecten, landschappelijke elementen en structuren. Het resultaat van de melding kan zijn dat initiatieven worden ontwikkeld tot mogelijk behoud en/of ontwikkeling van een object.
Daarnaast kunnen we via ons maandelijkse Erfgoed Magazine en de website aandacht schenken aan de melding.
Met onze eigen kennis en de kennis uit ons (inter)nationale en regionale netwerk op het gebied van herontwikkeling, exploitatie & instandhouding, juridische zaken en (digitaal) informatiebeheer denken we graag mee met het erfgoedveld binnen de gemeente Enschede.
Met de inzender van de melding overleggen wij of een en ander geschikt is voor publicatie.
Uitsluitend met toestemming van de inzender gaan wij over tot eventuele publicatie.

Het meldpunt is gestart op 1 januari 2019 en u kunt uw bericht versturen via het blokje "Meldpunt Cultureel Erfgoed" onderaan iedere webpagina van onze website www.cultureelerfgoedenschede.nl of klik HIER

---

7. Torenpad Overijssel, wandelroute langs religieus erfgoed.

Een nieuw wandeltraject van ruim 300 kilometer in Overijssel trekt langs ongeveer vijftig religieuze bouwwerken. Het initiatief dat luistert naar de naam Torenpad nodigt uit om met een frisse blik naar kerken, kapellen en andere gebedshuizen te kijken. Hoewel het kerkbezoek al jaren afneemt, kunnen deze plekken nog steeds verwonderen en inspireren. Denk aan de eeuwenoude fundamenten, de markante torens en de verhalen die schuilgaan achter muren en glas-in-loodramen.

De vraag hoe kerken hun plek in de samenleving behouden, speelt al sinds het begin van de ontkerkelijking. Ook erfgoedadviseurs Mireille Dosker en Sharan Bekker, verbonden aan Het Oversticht en Steunpunt Cultureel Erfgoed Overijssel, denken mee over mogelijke oplossingen. Samen met lokale gemeenschappen en overheden kijken ze naar nieuwe bestemmingen voor kerkgebouwen, zodat deze niet alleen voor gelovigen, maar voor iedereen van betekenis blijven.

De route sluit aan bij bestaande trajecten zoals het Christoffelpad en Monnikenspoor. Het Torenpad en deze routes kruisen elkaar op een aantal punten en kunnen op deze manier mooi met elkaar gecombineerd worden, met onderweg kerken uit verschillende perioden, van middeleeuws tot eigentijds.
Het Torenpad nodigt kerkeigenaren uit om de deuren (zo mogelijk) te openen en creatief te denken over hoe bezoekers te verwelkomen. Van het verkopen van levensbeschouwelijke literatuur, ansichtkaarten, moestuinplanten tot het inrichten van een koffiehoek of gewoon het bieden van een fijn gesprek en een moment van bezinning.

Voor wandelaars biedt het Torenpad de mogelijkheid om bijzondere plekken te (her)ontdekken. Wandel langs een prachtige route van ruim 300 kilometer en ontdek de diversiteit van gebedshuizen en landschappen in Overijssel. Deze route laat de wandelaar stilstaan bij het religieus erfgoed en de verhalen die aan de gebouwen verbonden zijn. Van de soms roerige geschiedenis van de dorpen en steden tot de architectonische en landschappelijke keuzes die deze plekken hebben gevormd, en waaraan als bezoeker een nieuwe betekenis voor de gemeenschap kan worden toegevoegd.

Zelf aan de slag met het Torenpad? Maak een persoonlijke ontdekkingsreis door Overijssel, waarbij religieuze gebouwen niet langer alleen plekken zijn van traditie, maar zich openstellen als bronnen van inspiratie en verwondering.

Klik **HIER** voor alle informatie over het Torenpad (gedetailleerde route en gegevens over de religieuze gebouwen).

---

8. Boek van de maand.

Beschrijving van opmerkelijke en historische onderwerpen zoals;

-Het goud van Bentheim.

-De bank van Blijdenstein.

-Ko van Deinse

Uitgever: Boekhandel Broekhuis
Afmeting: 17 x 24 cm.
Aantal pagina's: 110.
Conditie: In goede staat

Prijs: € 12,50 inclusief verzenkosten in Nederland.

U kunt het boek bestellen in de webshop van onze website:
www.cultureelerfgoedenschede.nl

---

donatus

Advertorial
Monumentenverzekeraar.
Kastelen, buitenplaatsen, herenhuizen, molens: bijzondere bouwwerken uit vroegere tijden die zorgen voor diversiteit in het stads en dorpsbeeld. Monumenten zijn vaak unieke bouwwerken met een bijzondere historie en betekenis. Daarom zet u zich met hart en ziel in voor het behoud van uw monument. Donatus kent de risico's en weet hoe u zich daar het beste tegen kunt verzekeren. Onze bijna 170 jaar ervaring als verzekeraar van religieus en monumentaal erfgoed brengt een schat aan bouwkundige en verzekeringstechnische kennis met zich mee om ook uw monumentale gebouw te beschermen.
Contact opnemen met Donatus:
Klik **HIER**
Donatus is partner van de Stichting Cultureel Erfgoed Enschede

---

9. Enschede 650 jaar stadsrechten IN 1975.

ENSCHEDE — Langzamerhand wordt wat meer merkbaar van feestelijke activiteiten bij gelegenheid van het stadsjubileum. Er is al een en ander gebeurd onder de vlag van "Enschede 650 jaar stad", maar daarbij ging het meestal om gebruikelijke feestelijkheden (zoals carnavalsoptocht en koninginnedag en bevrijdingsdagprogramma's), die waren voorzien van het etiket en soms ook nog wat feestverpakking van het jubileumcomité.

Vanmorgen konden voorzitter H. Schoonderbeek (opvolger van zijn collega oud-wethouder H. Gönning, die zich om gezondheidsredenen heeft moeten terugtrekken) en secretaris H. Heupers (de VVV-directeur), in gezelschap van wijkvertegenwoordigers, mededelingen doen over feestelijkheden die voor een belangrijk gedeelte speciaal ter gelegenheid van het stadhuisjubileum op touw worden gezet.

In financieel opzicht kunnen van het comité geen grote dingen worden verwacht. De gemeente heeft een budget beschikbaar gesteld van f 75.000 en daar moet zo ongeveer alles van worden gedaan. De mogelijkheden zijn dus beperkt, maar het comité heeft duidelijk de overtuiging dat er toch iets goeds tot stand kan komen: Van allerlei kanten wordt veel medewerking ondervonden. In de meeste wijken (in het totaal was daarvoor f 20.000 beschikbaar, wat inhoudt dat er veel zelfwerkzaamheid aan te pas komt) heeft men nu een feestprogramma rond.

Wijzend op de geringe financiële armslag wijst voorzitter Schoonderbeek erop dat de ge-

650 jaar Enschede

1325 1975

Onder redactie van Arie Kos

hangen aan 650 jaar Enschede" en alleen maar vlaggetjes plaatsen bij activiteiten die er altijd al zijn) onderscheidt in het programma voor dit jubileumjaar vier hoofdlijnen: a. de activiteiten in de wijken (op de eerste plaats bedoeld om de wijkgedachte te versterken, maar ook een beetje opgezet om ook de middenstand buiten het centrum in de gelegenehid te stellen mee te doen), b. feestviering in het centrum (enkele weken in september), c. de manifestatie rond de Marathon op 30 augustus, d. de officiële herdenking op maandag 15 december.

Over de feestelijkheden die nu op papier staan („we gaan niet praten over dingen die niet helemaal zeker zijn") is het comité zeer goed te spreken. „Enorm geslaagd. Er is de laatste weken, vooral ook in de wijken, bergen werk verzet".

Dit jaar viert Enschede 700 jaar stadsrechten. Maar hoe was het vijftig jaar geleden bij de viering van 650 jaar Enschede?

Het 650-jarig bestaan als stad wordt voor Enschede in 1975 een ingetogen feestje. Aanvankelijk ziet de politiek het zelfs helemaal niet zitten om er geld voor vrij te maken, nu de textielindustrie is ingestort en de recessie aan de deur klopt.

Maar onder de slogan 'Enschede 650 jaar stad' stelt de gemeente toch een budget van fl. 75.000,= voor verschillende festiviteiten beschikbaar; daarvan moeten alle activiteiten worden betaald.

Volgens de heer H. Schoonderbeek, oud-wethouder en voorzitter van de feestcommissie, heeft de gemeente een flink bedrag uitgetrokken om het jubileumjaar te vieren: "Wij beschouwen dat als een prachtig geschenk van de gemeente aan de burgerij."

De feestelijke activiteiten spelen zich af in de verschillende stadswijken en in het centrum van de stad; er is een manifestatie rond de Enschedese marathon en een officiële herdenking in de Grote Kerk op 15 december 1975.
Enkele activiteiten in de wijken zijn:

* Twekkelerveld: een braderie, een rondgang van Marsband EMB, de VARA drive-in discotheek en een optreden van de Glanerbrugger Muzikanten.

* Wesselerbrink: een antiekmarkt, draaiorgel De Tukker, een demonstratie van oude beroepen en een jeugdwielerronde.

* Stroinkslanden: een bingoavond, een poppenkast, een boerenbruiloft, een modeshow, een gekostumeerde optocht met versierde voertuigen en een creatief landenfeest.

* Deppenbroek: modeshows, doeltrappen door spelers van FC Twente en een optreden van het Orkest Freddy Golden.

* Het centrum van Enschede wordt voorzien van plantenbakken die de stad wat meer moeten opfleuren.

STRAATMAKERS VERSIERDEN WEG

In 1975 hebben stratenmakers in de Hofstraat spontaan met klinkers het cijfer 650 gelegd ter gelegenheid van 650 jaar stadsrechten voor Enschede. Vijftig jaar later ligt het er nog steeds.

In 2025 zijn het de stratenmakers Pieter Vriezema en Johan Achterhuis die in de in de Hofstraat het 700 loge met straatklinkers hebben aangebracht. Ofschoon deze stratenmakers al lang met pensioen zijn was het hun wens om het 700 logo dit jaar aan te brengen ter gelegenheid van Enschede 700 jaar stadsrechten.

Het jubileum 1975 wordt op verschillende manieren aangegrepen om Enschede in de belangstelling te plaatsen. Daarbij ontbreken de suikerzakjes niet: de afdeling Enschede van Horeca Nederland brengt 250.000 suikerzakjes met de afbeelding van 650 jaar Enschede en 10 jaar FC Twente in omloop.

Een van de beoogde programmaonderdelen is om Jerry ter Horst naar zijn geboorteplaats te halen. De oud-Enschedeër is op dat moment perschef voor de Amerikaanse president Gerald Ford. Maar dat feest gaat niet door. Voordat Ter Horst ja kan zeggen, heeft hij ontslag genomen in het Witte Huis uit onvrede met het beleid.
Wat wél doorgaat, is een grote manifestatie in Stadion Het Diekman tijdens de Marathon van Enschede op zaterdag 30 augustus. Het wordt een theaterstuk met acteurs in historische kostuums. Zo wordt onder meer bisschop Jan van Diest verbeeld; hij geeft Enschede in 1325 stadsrechten. Scenarioschrijver is Tubantia-journalist Jan Zitman

30 augustus 1995 in Het Diekmanstadion van Enschede

Klik op het logo voor de Enschee 700 initiatieven.

---

10. Unesco Werelderfgoed Luxemburg city.

Luxemburg is de hoofdstad en grootste stad van het Groothertogdom Luxemburg. Het ligt in het kanton Luxemburg. De rivieren Alzette en Pétrusse stromen door de stad. De naam Luxemburg is afkomstig van Lucilinburhuc, dat kleine burcht betekent. De stad is een van de rijkste steden van Europa met veel Unesco Werelderfgoed.

---

11. Gemeentelijk monument voormalig kantoorpand Reef Oldenzaal.

Het voormalige hoofdkantoor van de firma Reef in Oldenzaal is voorgedragen tot gemeentelijk monument. Het pand is vermeld als een van de 'bruutste' gebouwen in Nederland.
Uit het onderzoek blijkt dat het kantoorgebouw hoog scoort op de aanwijzingscriteria en in aanmerking komt voor aanwijzing als gemeentelijk monument. De geometrische basisvorm en de toepassing van de massieve betonnen gevelelementen maken het gebouw uniek in zijn soort.
Het pand wordt gezien als een zeldzaam voorbeeld van Post'65-architectuur. Dit zijn gebouwen ontworpen in de jaren 1965-1990. Oldenzaal heeft nog geen rijks- of gemeentelijke monumenten uit deze periode.
De monumentenraad en de adviescommissie Omgevingskwaliteit hebben ook positief geadviseerd. Het college heeft besloten de adviezen te volgen en het voornemen kenbaar te maken het kantoorgebouw aan te wijzen als gemeentelijk monument.

Herman Reef begon in 1903 in Oldenzaal met een rijwielzaak annex timmerwerkplaats, maar legde zich in de jaren daarna toe op de aanleg van wegen. Het familiebedrijf groeide uit tot een van de grotere wegenbouwers in het land en was onder andere verantwoordelijk voor de eerste betonnen startbanen op Schiphol.
Het pand aan de Kelvinstraat is ontworpen door Henk Reef (1913-2007), de vierde zoon van grondlegger van het bedrijf, Herman Reef. Neven van Henk die het familiebedrijf voortzetten, vroegen hem een nieuw kantoorpand te ontwerpen voor een perceel op het nieuwe bedrijventerrein De Eekte-Hazewinkel, dat al in de jaren zestig was aangekocht. Het geheel in eigen beheer gebouwde kantoor werd op 3 november 1978 officieel geopend, waarmee luister werd bijgezet aan de viering van het 75-jarig jubileum van het bedrijf.
Reef Infra is in 2019 overgegaan in Strukton Wegen en Beton waarmee een tijdperk werd afgesloten.

---

12. Vloeiweidensysteem in Haaksbergen immaterieel erfgoed.

Op 14 april 2024 is de vlag uitgereikt die hoort bij de uitverkiezing als Unesco immaterieel erfgoed van het oude en vernuftige vloeiweidensysteem op het prachtige landgoed Het Lankheet.
Ter gelegenheid hiervan is een **film** gemaakt die de kijker meeneemt op een enthousiaste reis naar deze plechtigheid waar de Unesco vlag is gehesen. Deze vlag staat symbool voor de eeuwenoude tradities en kennis die generaties lang zijn doorgegeven. De rijke geschiedenis van het landgoed met zijn diepgewortelde cultuur wordt in beeld gebracht, evenals de symboliek van deze bijzondere gebeurtenis. Tevens is te zien hoe de bevloeiing in zijn werk gaat.

Niet alleen de vloeiweiden in Het Lankheet hebben deze onderscheiding gekregen, maar ook de Pelterheggen in Noord-Brabant, waarmee nauw is samengewerkt, is onderscheiden. De landschapsbeheerders en vrijwilligers zorgen met deze ingenieuze techniek dat beekwater via geulen over een weiland stroomt. Hierdoor komen water en voedingsstoffen als kalk en mineralen op het land terecht, waardoor het land vruchtbaarder wordt, minder snel uitdroogt en beter tegen vorst kan. Graslandbevloeiing zorgt voor meer biodiversiteit en is een effectieve manier om te zorgen voor water in droge tijden en ruimte voor te veel water in natte tijden.
Eric Brinckmann, beheerder van landgoed Het Lankheet, is blij met de status van immaterieel erfgoed die is toegekend aan de techniek van graslandbevloeiing "omdat dit bij kan dragen aan de ontwikkeling en overdracht van de praktijkkennis". Landgoed Het Lankheet gaat al eeuwen op een bijzondere manier met water om. In het verlengde van deze traditie wordt ook onderzoek gedaan naar de zuivering van oppervlaktewater met behulp van rietfilters. Een door het landgoed ontworpen waterzuiveringspark laat zien hoe dit systeem werkt en hoe het water de Buurserbeek wordt ingelaten, gezuiverd en teruggeleid naar de beek. Eric Brinckmann: "Dankzij dit filtersysteem kunnen we met het schone water de weilanden bevloeien."

Wilt u dit vloeiweidensysteem bekijken, dan kunt u zich aansluiten bij een rondleiding op landgoed Het Lankheet die elke eerste zaterdag van de maand wordt gegeven en zo'n twee uur duurt.
De start is bij het Veldwerkcentrum aan de Lankheterweg 4 om 10.00 uur. De kosten bedragen € 6,= (inclusief een kop koffie of thee) per persoon. Laarzen worden aanbevolen!

---

13. Bomen van nationaal belang

De monumentale boom op de Klokkenplas.

Bomen van nationaal belang.

In het Landelijk Register van Monumentale Bomen zijn bomen opgenomen die volgens de Bomenstichting van nationaal belang zijn. In veel gevallen gaat het om bomen met een hoge leeftijd, gecombineerd met een bijzondere schoonheid, zeldzaamheidswaarde of een beeldbepalende functie voor de omgeving. Het register bevat op dit moment zo'n kleine 15.000 objecten: solitaire bomen, lanen en boomgroepen.

De **website** van het Landelijk Register van Monumentale Bomen is op 5 juni 2015 geopend. Hierop kan iedereen zien waar deze monumentale bomen staan, met vermelding van de basisgegevens van de boom. Vaak zijn er ook (historische) foto's aan te klikken.

Lees **HIER** het Onderzoek Rapport Monumentale Bomen.

---

14. De dikke steen - de rots in de branding van Pathmos

Foto Google.

Door de economische ontwikkelingen van voornamelijk de textielindustrie in het begin van de twintigste eeuw is huisvesting voor de arbeiders in Enschede een hoge prioriteit geworden. Het is A.H. op ten Noort die als architect en directeur van de Dienst Gemeentewerken een belangrijke stempel heeft gedrukt op de structuur en het ontwerp van de wijk Pathmos en alle daarbij horende voorzieningen. Hij is in zijn tijd een typische representant van een kleine groep hoogopgeleide mensen die 'aanzet tot de verheffing van den arbeider.

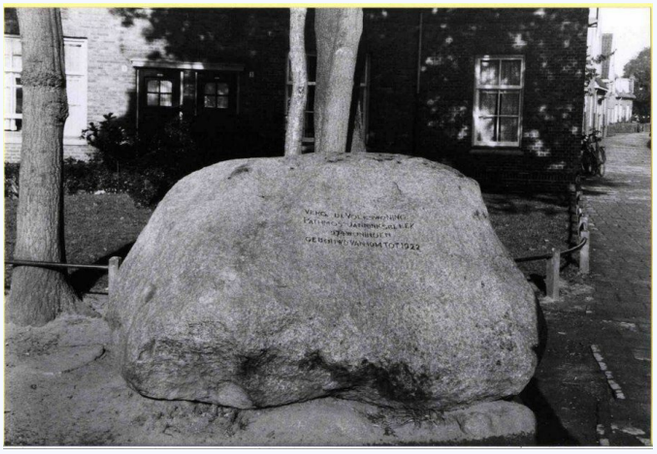

De Dikke Steen aan de Pathmossingel was en is nog altijd een geliefd object voor het maken van selfies en groepsfoto's.

De tuindorpachtige setting van de wijk Pathmos wordt gestart in 1914. Het is dan de eerste grootschalige woningbouw in Enschede en er wordt begonnen met de bouw van 974 woningen. In de periode 1926 tot 1928 wordt de Drentse buurt met 226 woningen gebouwd. Een aantal objecten op Pathmos heeft inmiddels de status van monument en bescherming daarvan is naar de toekomst geborgd.
Bij de aanleg van de wijk Pathmos wordt een grote zwerfsteen gevonden die een plaats krijgt op de hoek van de Pathmossingel en de Pathmosstraat. Die steen en die plek heeft altijd een grote aantrekkingskracht gehad op kinderen en fotografen. Het was en is nog steeds een speelplaats voor kinderen maar tevens een sociale ontmoetingsplek.
De afgelopen jaren hebben wij tientallen foto's voorbij zien komen van de 'dikke steen', in wisselende samenstelling. Een aantal van die foto’s laten wij u graag zien.

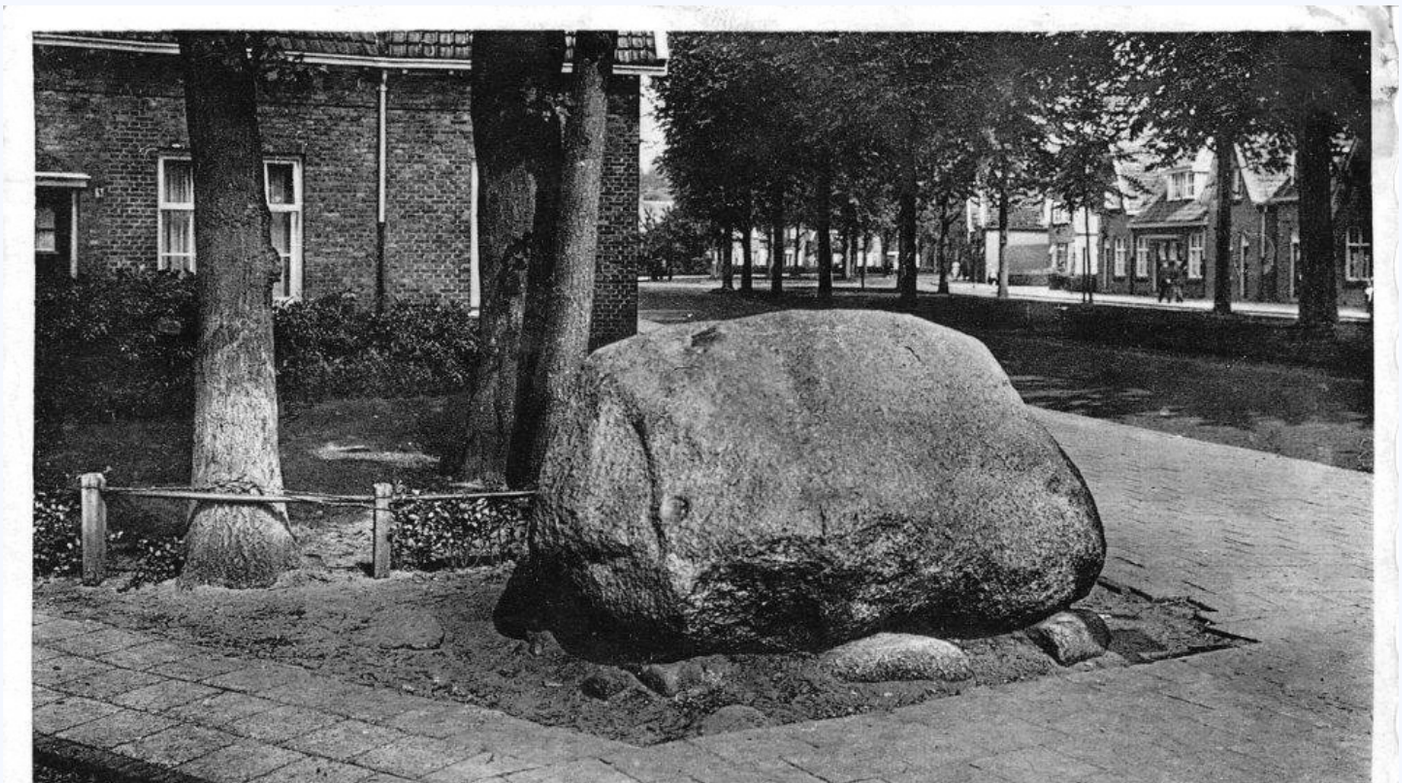

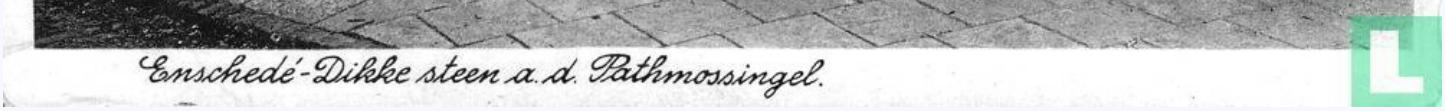

15. Havezate Borgbeuningen

Borgbeuningen of De Borg is een havezate gelegen in de buurtschap Beuningen in de gemeente Losser. Het ligt ten zuiden van de Dinkel, ten westen van de weg Oldenzaal-Denekamp.

Geschiedenis.
Van oudsher is Borgbeuningen een van de vier havezaten van het richterambt Oldenzaal. Het wordt voor het eerst vermeld in het Calendarium van het Kapittel van Oldenzaal naar aanleiding van het overlijden van Geertruid van Dedem die negen schepel gerst 'ex domo dicta Borch in Bonynge' heeft geschonken. Later wordt dit afgekocht door Herman van Twickelo die in 1510 eigenaar van De Borg wordt. De schenking moet in het begin van de vijftiende eeuw hebben plaatsgevonden.

Sterrenbos
Op Borgbeuningen is een belangrijk element uit de achttiende-eeuwse tuinaanleg bewaard gebleven in de vorm van een sterrenbos met daarin twee vijvers. Eén daarvan heeft de vorm van een ster en ligt in een lus van de Dinkel. De Borgbosweg loopt door aan de oostkant van de weg Oldenzaal/Denekamp in het dorp Beuningen. Vanuit de Borgbosweg loop je het sterrenbos in.

Landgoed Singraven
Borgbeuningen en het sterrenbos behoren tot Landgoed Singraven dat ongeveer 500 hectare beslaat, waarvan ruim de helft bos en de rest voornamelijk landbouwgrond en natuur. Er is een grote variatie aan natuurschoon, mede door de aanwezigheid van de Dinkel. Er zijn veel mogelijkheden om het landgoed wandelend of fietsend te verkennen, bijvoorbeeld via uitgezette routes. Een deel van het landgoed bestaat uit een niet voor publiek toegankelijk stiltegebied. Hier komen zeldzame planten en dieren voor, zoals ijsvogels en marters. Op het landgoed staan vele bijzondere monumentale gebouwen, waaronder het statige Huis Singraven, het achterliggende Koetshuis en de eeuwenoude watermolen met drie raderen. Singraven biedt een veelzijdig landschap met bossen, lanen, akkers, weilanden, moerassen en de steeds aanwezige Dinkel.

---

16. Wapenarsenaal uit de ijzertijd op de Wilzenberg (Noordrijn-Westfalen).

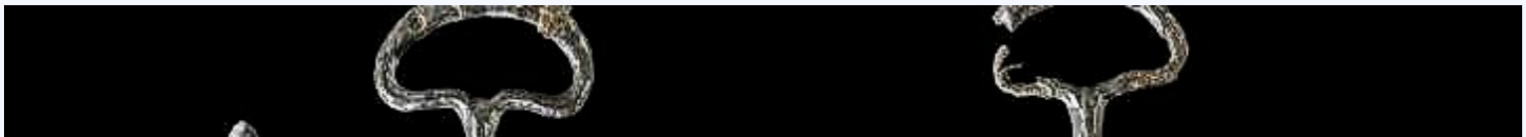

Op de Wilzenberg in Noordrijn-Westfalen hebben Duitse archeologen met een metaaldetector een van de grootste vondsten uit de ijzertijd gedaan: zo'n honderd voorwerpen, waaronder vele wapens die allemaal omgebogen zijn. Omgebogen wapens zeggen iets over hoe Keltische stammen uit de ijzertijd met het wapenarsenaal van verslagen tegenstanders zijn omgegaan.

Fort

De voorwerpen zijn gevonden op de Wilzenberg in Noord Rijn-Westfalen. Deze berg van 658 meter hoog, ook wel de 'heilige berg van het Sauerland' genoemd, is in de ijzertijd frequent bezocht, van zo’n 300 jaar v.Chr. tot aan het begin van de jaartelling. In de vijftiger jaren zijn bovenop de Wilzenberg muren van een fort ontdekt, opgebouwd uit steen, hout en aarde. Bij het fort zijn twee zwaarden uit de ijzertijd gevonden. Opmerkelijk is dat de zwaarden omgebogen zijn. Bovendien zijn ze gedraaid om twee speer- en lanspunten die eveneens omgebogen zijn. Vanaf 2018 zoekt de lokale archeoloog Manuel Zeiler daarom twee jaar lang met een metaaldetector naar meer vondsten. En met succes: hij vindt zo’n honderd voorwerpen uit de tijd van de Kelten.

Honderd voorwerpen

Onder die voorwerpen zijn veel met opzet omgebogen wapens, zoals zwaarden en speer- en lanspunten. Daarnaast heeft men ook gereedschap, gespen, drie zilveren munten, bronzen sieraden, en een bot uit een onderbeen aangetroffen. Ook is een uniek soort bit voor paarden gevonden dat onderdeel is geweest van een strijdwagen. Dit specifieke bit stelt de berijder in staat om snel en effectief te sturen, wat tijdens de strijd van groot belang is.
De wapens zijn opvallend dicht onder de oppervlakte gevonden. Dit wijst er volgens de onderzoekers op dat de wapens op de grond van de berg tentoongesteld zijn. In de eeuwen daarna zijn ze simpelweg in de grond gezakt.

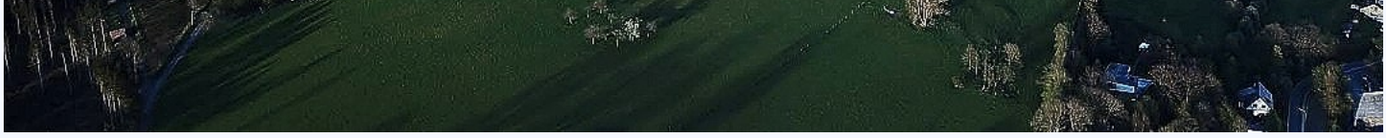

De berg van Wilzenberg 658 meter hoog.

Overwinnaars
Uit Frans onderzoek blijkt dat de Kelten in Bretagne destijds ook het wapentuig van hun overwonnen vijanden hebben ombogen en tentoongesteld. Dit duidt erop dat dit gebruik in de ijzertijd onder de Keltische stemmen wijdverbreid is.
Volgens de onderzoekers hebben in de streek rond de Wilzenberg één of meerdere gevechten plaatsgevonden en hebben de overwinnaars de omgebogen wapens naar de top van de heuvel gebracht om ze daar tentoon te stellen. Omdat de wapens nog niet precies gedateerd zijn, is men er niet zeker van of het om een of meerdere gevechten gaat. Het is mogelijk dat er over een periode meerdere veldslagen hebben plaatsgevonden waarvan de wapens elke keer naar de top van de berg zijn gebracht.

KLIK HIER VOOR DE POSCAST "VAN BRONSTIJD NAAR IJZERTIJD"

---

17. Archieven erfgoedzorg beschikbaar bij Nationaal Archief.

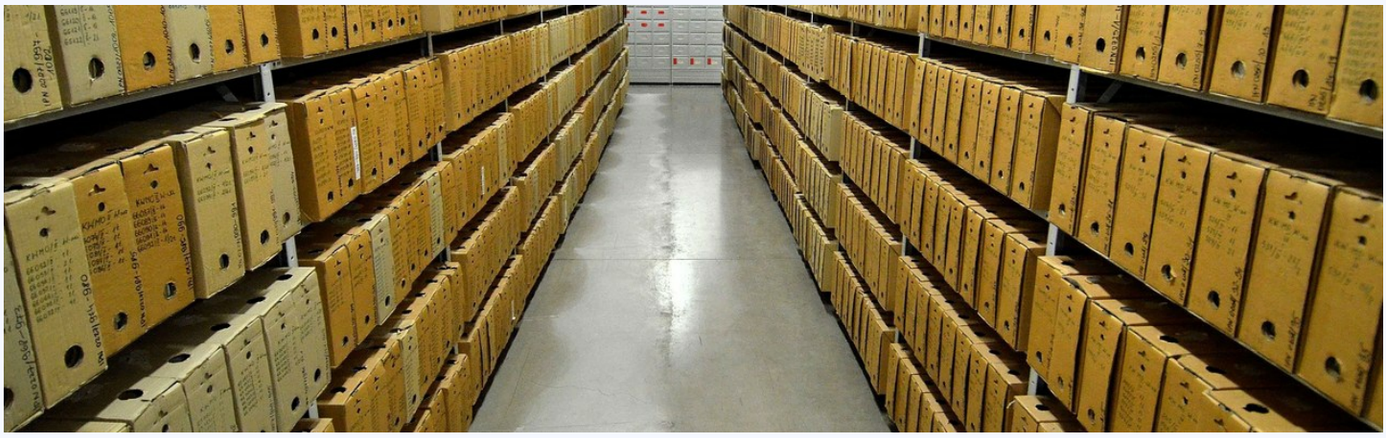

Sinds deze maand kunnen archieven op het gebied van monumentale erfgoedzorg geraadpleegd worden bij het Nationaal Archief. Het gaat om archieven die de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) conform de Archiefwet heeft overgedragen aan het Nationaal Archief. De archieven betreffen gebouwd erfgoed die zijn gevormd door voorgangers van de RCE. In de ruim 70 strekkende meters is het spoor terug te volgen naar start en ontwikkeling van de monumentenzorg in Nederland.

Raadpleegbaar in Nationaal Archief
Het openbaar toegankelijk maken van archieven is een proces van jaren. Voor deze archiefoverdracht werden bij de RCE eerst alle deelarchieven doorgenomen en voorbereid, voordat ze naar de Rijksorganisatie voor Informatiehuishouding (RvIHH) gingen. Hier zijn ze gedetailleerd beschreven en verder geordend, resulterend in een uitgebreide inventaris. Ook de materiële zorg van de archieven en de voorbereiding van transport naar het Nationaal Archief waren in handen van de RvIHH.
Vanaf nu zijn archieven te raadplegen bij het Nationaal Archief en de inventaris en toegangsnummers van het Archief van het domein gebouwd erfgoed van de Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed en taakvoorgangers zijn online te doorzoeken.

Klik hier voor het Nationaal archief

18. Tijdschrift van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2025.

Het is onrustig in de wereld. Oorlogen zoals in Oekraïne veroorzaken onvoorstelbaar leed en de scherpe verdeeldheid in ons land valt me zwaar.
Het woord van het jaar 2024 was polarisatie.
Al die maatschappelijke en politieke onrust eist het nieuws en onze aandacht op. Juist in deze tijden zorgt cultureel erfgoed voor houvast en verbinding in de samenleving, biedt het begrip, troost en schoonheid. Erfgoed als een baken van rust, waar de tijd even stil mag staan, waar we zelf bij stil kunnen staan en waar we kunnen leren van de verhalen van eeuwen. Dat biedt ons Tijdschrift ook deze keer weer. Bron:RCE.

Klik hier voor het Tijdschrift van de RCE

---

19. Muntschat in Enschede.

In 2021 zijn bij archeologisch onderzoek in het centrum van Enschede resten gevonden uit de vroegste fase van de stad, waaronder een bijzondere vondst: SOB Research ontdekte negen zilveren munten in de Markstraat 7 te Enschede. De munten worden gedateerd eind dertiende, begin veertiende eeuw en opvallend is de herkomst uit verschillende gebieden. Mogelijk zijn ze daarop geselecteerd. Twee munten zijn afkomstig uit Engeland, geslagen te Canterbury ten tijde van koning Eduard (1297-1307). Ook munten uit het graafschap Holland, geslagen tijdens het bewind van graaf Floris (1293-1296), en enkele Duitse munten behoren tot de schat.
In een extra editie van ons magazine besteden wij uitvoerig aandacht aan deze muntenschat.

---

20. Leisteen met graffity.

De werkgroep archeologie van het Stedelijk Museum Almelo heeft een bijzondere stuk leisteen ontdekt. Dit fragment, gemaakt tussen de veertiende en zestiende eeuw, is een bodemvondst uit het centrum van Almelo en blijkt te zijn versierd met menselijke figuren en een gebouw, mogelijk een kerk. Naast dakbedekking was leisteen vroeger ideaal om op te schrijven en tekenen vanwege het dunne en vlakke oppervlak. Er zijn leistenen gevonden met zonnewijzers, notenbalken, ontwerpen en schetsen.

Graffiti (letterlijk 'ingekraste tekeningen') worden vandaag soms bestempeld als pure (straat)kunst, maar vaak ook als zuiver vandalisme. Graffiti zijn van alle tijden. Bezoekers en gebruikers laten al eeuwen lang persoonlijke sporen van hun aanwezigheid na op gebouwen of op voorwerpen. Oude inscripties (gegraveerde opschriften, woorden of letters) en graffiti bieden ons een venster op het verleden en naar de gedachten van degene die het tot stand brachten.

Van een leien dakje
Een eigenschap van leisteen is dat het gemakkelijk splijt. Dat splijten gebeurt van nature in de aan elkaar evenwijdige splijtvlakken. Een geoefende hand kan dunne parallelle platen klieven, een kunst die men in de middeleeuwen al onder de knie had. De platen zijn ideaal om daken waterdicht mee te bedekken

---

Enschede omstreeks 1830

Stichting Cultureel Erfgoed Enschede
info@cultureelerfgoedenschede.nl

Facebook Website

Deze e-mail is verstuurd aan {{email}}.• Als u geen nieuwsbrief meer wilt ontvangen, kunt u zich hier afmelden. • U kunt ook uw gegevens inzien en wijzigen. • Voor een goede ontvangst voegt u info@cultureelerfgoedenschede.nl toe aan uw adresboek.

Laposta